

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 12.09.2016
Yayın Kabul Tarihi: 10.12.2016

Aksaray Türk Ocağı Ve İlk Faaliyetleri (1924-1931)

Aksaray Turkish Society And Its First Activities (1924-1931)

Yrd. Doç. Dr. Gülin ÖZTÜRK *

Öz :

1911 tarihinde kurulmuş olan Türk Ocakları Anadolu'da Milli Mücadele sonrasında yeniden teşkilatlanmaya gitmiştir. Bildiri konumuz Milli Mücadele sonrası teşkilatlanan Aksaray Türk Ocağının 1931 tarihine kadar yürüttüğü faaliyetleri kapsamaktadır. Bu çalışma ile Aksaray Türk Ocağının idari heyetleri ve bu heyetlerde yer alan yönetici ve vazifeliler tespit edilmiştir.

Çalışmamızda yararlandığımız esas kaynak 1926-1933 yılları arasında Aksaray'da neşredilmiş olan Aksaray Vilayet Gazetesi'dir. Gazete nüshaları taranarak Türk Ocağı ile ilgili haberler değerlendirilmiştir. Ayrıca Aksaray Vilayet Gazetesi üzerine yapılmış tezler ve diğer çalışmalar gözden geçirilmiş ve Türk Ocaklarını yayın organı olan Türk Yurdu Dergisi'nin 1924-1931 yılları arasındaki sayıları taranıp Aksaray Türk Ocağına dair bilgiler tespit edilmiştir.

Yukarıda zikredilen kaynaklar doğrultusunda 1924-1931 yılları arasında Aksaray Türk Ocağı ve Faaliyetleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Aksaray, Aksaray Türk Ocağı, Abdullah Sabri Bey, Ziya Bey, Aksaray Basını, Aksaray Vilayet Gazetesi, Türk Yurdu.

* Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, gulinozturk51@hotmail.com

Abstract :

The Turkish Societies that was built in 1911 started to re-establish again after the ending of The National War in Anatolia. Subject of our report covers the activities done by the Aksaray Turkish Society after The National War until the year 1931. This workout determines the managing comities and the job description of these managers at these comities of Aksaray Turkish Society.

On this workout; the main source we benefited from is the Aksaray City Newspaper published in Aksaray between the years of 1926-1933. By scanning through the newspapers columns, the news relating to the Turkish Society has been evaluated. Also the thesis and other works about the Aksaray City Newspaper has been looked at and the information relating to Aksaray Turkish Society has been recovered from the publications of 'Turk Yurdu Dergisi' (Turkish Dorm Magazine) between the years of 1924-1931, which was the publication tool of The Turkish Society.

Based on the said sources above, the attempt has been made to uncover the activities of Aksaray Turkish Society between the years of 1924-1931.

Keywords: Aksaray, Aksaray Turkish Society, Abdullah Sabri Bey, Ziya Bey, Aksaray Press, Aksaray City Newspaper, Turkish Dorm.

Giriş

3 Temmuz 1911 tarihinde fiili olarak kurulan Türk Ocaklarının 25 Mart 1912 tarihinde resmi kuruluşunu tamamlamıştır (Karaer 1989: 18-19; Sarınoy 1994; Bayraktutan 1986; Tuncer 1990; Topal 2013: 656). Birinci Dünya savaşının sonuna (1918) kadar şube sayısı 35'tir (Karaer 1989: 28; Topal 2013: 657). Aksaray Türk Ocağı'nın açılan 35 şube içerisinde yer alması düşük ihtimaldir.

Milli Mücadele yıllarında işgalci kuvvetler tarafında Türk Ocakları kapatılmış olmakla beraber bu dönemde Türk ocaklılarının Atatürk ile birlikte hareket ederek işgaller karşısında miting ve protestolarla destek olmuşlardır (Karaer 1989: 30; Topal 2013: 656).

Milli Mücadele sonrası Türk ocakları yeniden teşkilatlanmaya başlamıştır. İlk kurulan 15 Ekim 1922 tarihinde İzmir Türk ocağı olmuştur. 22 Ekim 1922'de Bursa, 29 Aralık 1922 tarihinde ise Ankara Türk Ocağı açılmıştır. 1922 yılı sonunda açılan Türk ocağı sayısı 19, 1923 yılı sonunda 60 ve 1924 yılı sonunda ise bu sayı 125'e ulaşmıştır (Karaer 1989: 30-32). Niğde Türk Ocağı Eylül 1924'te açılmıştır (Topal 2013: 657). Aksaray Türk Ocağı'nın açıldığı tarihe ait her hangi bir kayda ulaşılamamış olmakla beraber 1924 yılı içerisinde açılan şubelerden biri olması ihtimali oldukça kuvvetlidir.

1. Aksaray Türk Ocağı'nın Kuruluşu ve İlk Bilgiler

Aksaray Türk Ocağı'nın 1924 senesi içerisinde kurulduğu düşünülmektedir. Aksaray Türk Ocağı'nın 1925 tarihinde mevcut olduğuna dair ilk kayıt *Hâkimiyeti Milliye Gazetesi*'nde bulunmaktadır. Hâkimiyet-i Milliye Gazetesini 20 Ekim 1925 sayılı nüshasında Mustafa Kemal'in 18 Ekim 1925 tarihli Konya ziyaretinde bahsetmektedir.

Mustafa Kemal'i Konya seyahatinde karşılayanlar arasında Aksaray valisi başkanlığında Aksaray heyeti de iştirak etmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 20 Teşrinievvel 1925: 1).

Mustafa Kemal bu seyahatinde öğleye kadar istirahat ettikten sonra Fahredin ve Naci paşalar ile Mebus Refik Bey (Koralan) ile birlikte ordu müfettişliğini ziyaret etmiştir. Sonra Kolordu karargâhını ziyaret eden Mustafa Kemal, buradan Cumhuriyet Halk Fırkası binasına gitmiştir. Daha sonrada vilayetlerden gelen heyetleri kabul etmiştir. Bu görüşmede Mustafa Kemal Aksaray Türk Ocağına ve Vilayet makamına mahsus olmak üzere üç kıta büyük fotoğraflarını imzalayarak Aksaray heyetine hediye etmiştir.

Aksaray Vilayeti Mustafa Kemal'e bu hediye edilen fotoğraflar üzerine bir teşekkür telgrafı çekmiştir. Hâkimiyeti Milliye Gazetesi Aksaray Özel Muhabiri vasıtasıyla çekilen telgrafı aynen yayınlamıştır. Mustafa Kemal'e çekilen telgraf aşağıdadır.

“İzmir Seyahatinden Konya'ya teşrif buyuran büyük halaskarımız Reisicumhur Gazi Mustafa kemal Paşa hazretlerini istikbal ve vilayetimize teşrif devletlerini istihama memur valimiz Ziya Bey riyasetinde giden heyete dört adet imzalı fotoğraflarını tenzilen uhdesine latif riyasetpenahileri sadır olmuştur. Mezkur fotoğrafları hamilen avdet eden vilayetimiz heyetine cumhuriyetimizin nur ve feyziyle kalpleri daima çarpan Aksaray halkı ve bilumum Mektep talebeleriyle memurin dün akşam saat onbir buçukta pek har ve heyecanlı bir surette merasim-i istikbaliye icra edilmiş millî, vatanî nutuklarla muhterem gazimize en derin hürmet ve tazimatları izhar edilmiştir”(Hâkimiyeti Milliye, 25 Teşrinievvel 1925: 1).

Aksaray Türk Ocağı'na dair diğer kayıtlar ise *Aksaray Vilayet Gazetesi*'nde yer almaktadır. 1926 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Vali Ziya Bey (Günar) bayram tebrikine gelenleri odasında kabul etti. Onlara şeker ve sigara ikram etti. Sonrasında ise vali ve beraberindekilerin Belediye, Askerlik Şubesi, Halk Fırkası, Türk Ocağı ve Muallimler Birliğini ziyaret etmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Teşrinisani 1926: 2). Bu haberden 1926 tarihinde Aksaray Türk Ocağı'nın mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu tarihten ne kadar önce kurulduğuna ait bir bilgi yoktur. Ancak Mart 1927'de yapılacak kongre çağrısında Türk Ocağı Başkanı olarak Vali Ziya Bey'in adı geçmektedir.

2. Aksaray Türk Ocağı Yönetim ve Denetleme Kurulları

Aksaray Türk Ocağı'nın açılış tarihi tam tespit edilememiş olup ilk yönetim ve denetim kurullarının da kimlerden oluştuğunu söylemek oldukça güçtür. Ancak 1926 tarihinde itibaren *Aksaray Vilayet Gazetesi*'nde yer alan haberlerden Türk Ocağı Başkanının Vali Ziya Bey olduğu görülmektedir. Vali Ziya Bey'in bu görevi hangi tarihten itibaren yürüttüğü tespit edilememiştir.

Aksaray Türk Ocağı'nın 19 Nisan 1928 tarihinde ocak binasında senelik genel kurul toplantısını yapmıştır. Yapılan toplantıda ocağın sorunları ve geliştirilmesi hususunda konular görüşülmüştür. Ayrıca ocak idare azalıklarına seçimler yapılmıştır. Yapılan seçimde idare ve denetleme heyetleri şu şekilde oluşmuştur.

İdare heyeti	Denetleme heyeti
Adı ve Görevi	Adı ve Görevi
Vali Ziya Bey	Sıhhiye Müdürü Osman Münir
Muhasebeci Hasan Avni	Orta Okul Müdürü Hüsnü
Tahrirat Müdürü Hilmi	Eczacı Vasıf
Belediye Reisi Hadi	
İskân memuru Rıza	
Yesarizade Rıza	
Mahkame Baş Katibi Bayram Ali	

Tablo: 1928 Yılı Aksaray Türk Ocağı İdare ve Denetleme Kurulu Üyeleri (Aksaray Vilayet Gazetesi, 20 Nisan 1928: 4).

Aksaray Türk ocağının seçilen idare ve denetleme kurulu üyelerinde aralarında yaptıkları seçimle Vali Ziya Bey'i Ocak başkanlığına seçmişlerdir.

Aksaray Türk Ocağı'nın 1928 yılı denetleme kurulu üyeliğine seçilen Orta Mektep Müdürü Hüsnü (Hasan Hüsnü Savaşçın) Bey'in Niğde Türk Ocağı'nın kurucularından ve bir numaralı üye olduğuna dair bir hüviyet varakası mevcuttur.

Bu belgede yer alan bilgiler şu şekildedir (Ek 1).

Adı ve Sanı : Cenkcioğullarından Hüsnü Bey

İşi ve Görevi : Niğde Orta Mektep Müdürü

Verdiği Aylık : senede dört lira

Doğduğu Yer : Sapanca

Doğum Tarihi : 1309

Girdiği Tarih : Niğde Ocağı müessislerinden ve İdare Heyeti Reisi

Belgenin altında ayrıca Konya Türk Ocağına 1337 tarihinde girdiğine dair bir not düşülmüştür (Topal 2013: 659-660).

1928 tarihinde oluşturulan Aksaray Türk ocağı İdare ve Denetleme Kurulu Üyelerinin hangi tarihe kadar bu görevleri sürdürdüklerini tespit etmek oldukça güçtür. Ancak 1930 yılında ortaya çıkan Menemen İsyanını protesto için Aksaray Türk Ocağı önünde gerçekleştirilen mitingde Aksaray Türk Ocağı Başkanı olarak Doktor Tahsin Bey'in adı geçmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Kanunusani 1931: 1).

Ankara'da 6 Mayıs 1930 tarihinde toplanacak olan Türk Ocakları Kurultayına Aksaray'ı temsilen Ankara Musiki Mektebi muallimlerinde Afet Hanım (İnan) ile muallim Mithat Şakir Bey seçilerek kongreye katılmışlardır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Nisan 1930: 5).

3. Aksaray Türk Ocağı'nın Kongre Çağruları

Aksaray Türk Ocağı'nın yapacağı genel kurul toplantılarına ait haberlere *Aksaray Vilayet Gazetesi*'nde rastlanılmaktadır. Mart 1927 tarihinde yapılacak olan kongre daveti Türk Ocağı Başkanı olarak Aksaray Valisi Ziya Bey'in ismi ile yayınlanmıştır. Haber şu şekildedir.

“Türk Ocağı Riyasetinden

Yasamızın buyurluğuna (buyurduğuna) göre kongremiz martın ilk haftasında yapılacaktır. Ocağı elektrik tesisatı hala yapılmadığı için çok bekleyemeyip kütüphanede toplanmağa karar verdik. Ayın 19,20 inci Pazar akşamı aza beylerin teşrifatlarını rica ederim. Ziya” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 16 Mart 1927: 3).

Aksaray Türk Ocağı'nın 1928 tarihli genel kurul toplantılarına dair gazete duyurularından ilki şu şekildedir.

“Türk Ocağı riyasetinden

Türk Ocağı yasasının madde-i mahsusası mucibince Türk Ocağı Heyet-i Umumiyesinin 1 Nisanda (1928) içtima lazım gelmekte idiye de yevm-i mezkurda meclisi umuminin içtima etmesi hasebiyle heyeti idare ve umumiye içtimainın şehri halin altıncı Cuma gününe taliki zaruri görülmüştür. Binaenaleyh heyeti idare ve umumiyenin mezkur günde saat ondörtde Türk Ocağı dairesinde içtima etmesi tensib edildiğinden ocaklı kardaşların teşrifleri rica olunur.” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 4 Nisan 1928: 3)

Yukarıdaki duyuruda Aksaray Türk Ocağı'nın 6 Nisan 1928 Cuma günü toplanması planlanmış olmasına rağmen bunu gerçekleştirmediği görülmektedir. İkinci bir duyuru ile Türk Ocağı toplantısının 19 Nisan 1928 Perşembe günü yapılacağı duyurulmuştur. Bu duyuru şu şekildedir.

“Türk Ocağı riyasetinden

Türk Ocağı Heyet-i Umumiyesinin içtimasıyla heyeti idare ve murakibliğe (denetleme) tefrik edilecek azanın intihabı için şehri halin on dokuzuncu Perşembe günü Türk Ocağı dairesinde içtima edileceğinden ocaklı arkadaşlarımızın yevm-i mezkurda saat on beşte Türk Ocağı dairesine teşrif buyurmaları ilan olunur (Aksaray Vilayet Gazetesi, 4 Nisan 1928: 3).

4. Aksaray Türk Ocağı Binasında Yapılan Etkinlikler

1927 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü dönemi milletvekili seçimleri için Aksaray'da toplanan muhtehib-i saniler (ikincil seçmenler), Aksaray Milletvekilleri olarak Konya Belediye reisi Kazım (Gürel), mebus-ı sabık Neşet (Özercan) ve Ahmet Besim (Atalay)'ı seçmişlerdir.

1927 Milletvekilleri seçimini takiben ikincil seçmenlere Aksaray Türk Ocağında öğle ve akşam yemeğini ikram edilmiştir. Ayrıca bu seçmenlere akşam saatlerinde vilayet sinemasında eğlence tertip edilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 7 Eylül 1927: 2).

Türk ocağı binasının Aksaray'da düşün ve merasimlere de ev sahipliği yaptığı görülmektedir. 27 Ağustos 1929 tarihinde öğretmen Cemile Hanım ile Öğretmen Cevdet Bey'in nişan merasim töreni Türk Ocağı binasında gerçekleşmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 4 Eylül 1929: 1).

30 Ağustos zafer bayramının 1929 senesi kutlamalarında bütün memurun Türk Ocağı binasında toplandığı haber edilmektedir. Ocak binasının bayraklarla süslenmiş olduğu belirtilmiştir. Bu toplantıda Aksaray valisinin rahatsız oluştundan dolayı memurların Mektupçu Hilmi Bey'in başkanlığında toplandığı ve buradan Askerlik şubesine giderek bayram tebrikinde buldukları bildirilmiştir. Kutlama akşamı ise şehirde fener alayı düzenlenmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 4 Eylül 1929: 1).

Görüldüğü üzere Aksaray Türk Ocağı Binasının çok sayıda etkinliğin yapıldığı bir bina olarak kullanıldığı görülmektedir.

1930 yılında Menemen İsyanına tepki olarak Türk Ocağı Binası önünde kalabalık bir miting yapıldığı görülmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Kanunusani 1931: 1).

5. Aksaray Türk Ocağı'nın Etkinlikler

Aksaray'da Türk Ocağı ve Himaye-i Eftal menfaatine olmak üzere at koşusu düzenlenmiştir. *Aksaray Vilayet Gazetesi* bu haberi şu şekilde duyurmuştur.

“İlan

“Türk Ocağı ve Himaye-i Eftal menfaatine olmak üzere 30 Eylül 1927 tarihinde icra edileceği ilan edilen At koşusu Ereğli ve Konya'da icra edilecek olan koşular tazehire (ertelenerek) alınarak 15 Teşrinievvel (Ekim) 1927 Cuma gününe ta'lik edildiği ilan olunur.”(Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Eylül 1927: 4).

Bu haberde 30 Eylül 1927 tarihinde düzenlenmesi planlanan at koşusunun Konya ve Ereğli at koşularının ertelenmesinden dolayı 15 Ekim 1927 tarihine ertelendiği haber edilmiştir.

1929 tarihinde Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından gönderilen bir karar metni Aksaray Vilayet Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Bu metinde; Türk Ocakla-

rı üyelerinin üzerlerinde ve evlerinde kullanacakları eşyanın yerli malı olmasına özen göstermeleri ve çevrelerinde yerli malı kullanımının geliştirilmesine çalışmaları ve bunun bir vatan borcu olduğunu bildirilmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 13 Mart 1929: 4). Aksaray Türk Ocağı'nın da bu karar doğrultusunda yerli malı kullanımının yaygınlaştırılmasına çalıştığı görülmektedir.

1930 yılında Türk Ocakları müfettişi Cemil Behçet Bey'in Malatya, Sivas ve Kayseri vilayeti ve kazalarındaki teftişten sonra Aksaray Türk Ocağı'nı teftiş etmek için 30 Ocak 1929 tarihinde Aksaray'a gelmiştir. Aksaray Türk Ocağı idare heyeti ile görüşen Cemil Behçet Bey bir takı hususlarda mutabık kalmışlardır. Bu hususlar arasında (Aksaray Vilayet Gazetesi, 29 Kânunusani 1929: 3);

Ocak işlerinin daha düzenli yürütülmesi için bir müdür seçimi.

Ocak bünyesinde kurulacak bir izci teşkilatı ile köylerin gezilmesi ve halkın aydınlatılması için konferanslar vermek, temsiller ve sinema göstermek.

Ocak bünyesine tarih, kültür ve spor alanlarında teşkilatlar oluşturularak Aksaray ve köylerinin tarihi ve kültürü hakkında malumat toplayarak telif ve neşretmek.

Ocak bünyesinde bir muayene açtırılarak şimdilik haftada iki gün hastaları ücretsiz muayene ettirmek ve içlerinden fakir olanların ilaçlarını almak.

Resmi işleri takip etmekten aciz olan halkın işlerini ücretsiz yürütmek için müraaat ve takip odası oluşturmak sıralanmaktadır.

Aksaray'dan teftiş için Nevşehir ve Kırşehir'e yolculuk eden ocak müfettişi Cemil Behçet Bey'e Aksaray hakkındaki izlenimleri sorulduğunda şu şekilde cevap vermiştir. "Müdrük, şuurlu, azimkar bir valiniz var. Umran ve irfan için attığımız adımlar bariz bir surette nazarı iftihara çarpıyor. İftihar ediniz. Bende iftiharlar Aksaray'da ayrılıyor."(Aksaray Vilayet Gazetesi, 29 Kânunusani 1929: 3)

6. Devlet Büyüklerine Gönderilen ve Devlet Büyüklerinin Gönderdiği Cevabi Telgraflar

Aksaray Türk ocağının özellikle milli bayramlar ile cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e telgraflar çekerek tebriklerini ilettikleri ve cevabi teşekkür telgraflarının mevcut olduğu görülmektedir.

Bu hususta tespit ettiğim ilk telgraf 1927 Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Türk Ocağı Reisi Vali Ziya Bey'in Gazi Mustafa Kemal'e gönderdiği telgraftır. Bu telgraf metni şu şekildedir.

"Reisicumhurumuz Aziz Gazi Paşamıza

Asırlarca muhtelif telkinat yüzünden nevm medid manyetizme dalmıştık. Ruhumuzdaki istidadı herkesten evvel takdir buyuran zatı müncilerinin istiklal ve hürriyet sayhasıyla bağteten uyandık. Yek kudretinizle az zamanda semayı zafer ve terakkiye çıkarıldık. Bu defaki tarihi bedii nutuklarıyla da lem'apaş (ışıldayan)

hedefimizi layıkıyla gördük. *Zann-ı kıymetinizdeki şahsiyetlerini, hayat denizindeki amadelerini daima başımızda taşıyacağız. Lütfen hüda buyurduğunuz Cumhuriyet bayramı yıl dönümünü şahsiyet-i milliyemiz olan zat-ı riyaset penahilerine yine arz ve tebrik ederken hayat-ı medeni ve atımızde ulviyetten başkasına zerre kadar ithina etmeyeceğimizi? Kıymetdar tac-ı cumhuriyeti daima başımızda taşıyacağımızı südde-i devletlerinde bir daha ahd ve beyan eyliyoruz ey büyük gazimiz*

Aksaray Viayeti Türk Ocağı Reisi Ziya” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 2 Teşrinisani 1927: 1).

1927 Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında benzer telgrafların Aksaray valiliği ve Halk fırkası tarafından da gönderildiği görülmektedir. Gönderilen bu telgraflar ile Gazi Mustafa Kemal tarafından gönderilen teşekkür telgrafları *Aksaray Vilayet Gazetesi*’nde yayınlanmıştır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 2 Teşrinisani 1927: 1). Gazi Mustafa Kemal tarafından Aksaray Türk Ocağı’na gönderilen telgraf metni şu şekildedir.

“Aksaray Cumhuriyet Halk Fırkası ve Türk Ocağı Riyasetine

Cumhuriyet Bayramının yıl dönümü münasebetiyle vukubulan tebrikata teşekkür ederim.

Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 2 Teşrinisani 1927: 1)

1927 tarihinde gönderilen bir diğer telgraf ise Gazi Mustafa Kemal’in yeniden Cumhurbaşkanı seçilmesini tebrik amacı taşımaktadır Aksaray Türk ocağı tarafından çekilen bu telgrafta ise şu bilgiler bulunmaktadır.

“Reisicumhurumuz Aziz Müncimiz Gazi Paşa Hazretlerine

Şerefli Mazii millimizi şaşabar istikbal-i medenimizi mahvel aziz müncimiz daima başımızda görmek isteriz. Bu mukaddes emel ile meşbu’ Türk yurdu, Türk gençliği vekillerimizin istihkaka masarruf intihablarını server ve ibtihacla duyduk kendimizi kendimize tebrik ve tesyid ettik. Türkün daima başındasın büyük Gazi çok yaşa aziz münci.”

Aksaray Vilayeti Türk Ocağı Reisi Ziya”(Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Teşrinisani 1927: 1).

Gazi Mustafa Kemal ise gönderilen bu tebrik telgrafına bir teşekkür telgrafi ile cevap vermiştir (Tekeli 2008: 82). Bu şu şekildedir.

“Aksaray Türk Ocağı Riyasetine

Reisicumhurluğa tekrar intihabım dolayısıyla hakkımda izhar buyurulan hissiyata teşekkür ederim.

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal”(Aksaray Vilayet Gazetesi, 9 Teşrinisani 1927: 1).

7. Bizim Kulüp

Aksaray'da Türk Ocağının bir şubesi gibi faaliyet gösteren kuruluştur. Bu kulübe 1930 yılına kadar sadece memurlar ve Yüksek şahsiyetlerin girebildiği belirtilmektedir. Kulüp yönetiminin memurlar arasında seçilmektedir. 1930 yılında ise memurların işlerinin müsait olmamasından dolayı kulüp sözleşmesinin feshedilerek yönetiminin Sinemacı Hasan Bey'e devredildiği haber edilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 7 Kânunusani 1931: 3).

8. İnkılaplara Destek ve Ülke Genelinde Cumhuriyet karşıtı Olaylara Karşı Gösterdiği Tepkiler.

Türkiye Cumhuriyetinin yeniden yapılanması sırasında yapılan inkılaplarda Türk Ocaklarının aktif rol oynadığı görülmektedir. Türk Ocağı Genel merkezi tarafından Ağustos 1928 tarihinde gönderilen bir tamimde Yeni Türk harflerinin halka öğretilmesi için dersaneler açılarak bir an önce eğitime başlamaları istenmektedir. Aksaray Vilayet Gazetesinde yayınlanan bu tamim doğrultusunda Aksaray Türk Ocağının da çalışmalar yaptığı görülmektedir (Tekeli 2008: 81). Bu tamim;

“Türk Ocakları Merkez Heyetinin Tamimi

Ankara (15 AA)-Türk Ocakları Merkez Heyeti bütün ocaklara bir tamim göndererek yeni Türk Harflerini halka süratle öğretmek için dersaneler açarak tedrisatta bulunmalarını tebliğ etmiştir. Bu dersaneler yeni harfleri hiç bilemeyenlerle kısmen bilenlere mahsus olmak üzere iki devre olacaktır. Merkez heyeti yeni harflerin son şekillerini tab' ettirerek ocaklara tevzi' edecektir.” (Aksaray Vilayet Gazetesi, 22 Ağustos 1928: 2).

Bu emir üzerine Aksaray Türk Ocağı, Ocak binasında Akşamları 20.30'dan 24.00'a kadar ocak binasında kurs faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır. Türk Ocağı düzenlenen kurs faaliyetlerini ocak yönetim kurulu üyesi Hilmi Bey yürütmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 29 Ağustos 1928: 1; Tekeli 2008: 82).

Türk Ocağı, Menemen olayı sonrası Aksaray Türk Ocağı binası önünde büyük miting düzenlemişlerdir. Mitinde Aksaray Türk Ocağı Başkanı Doktor Tahsin Bey ile muallimler adına başmuallim Mehmet Emin Bey irtica hadisesini kınamışlardır (Aksaray Vilayet Gazetesi, 14 Kânunusani 1931: 1).

9. Türk Ocakları Türk Tarih Heyeti'nin Teşkilinde Aksaray Türk Ocağı'nın Rolü

Ankara'da 6 Mayıs 1930 tarihinde toplanacak olan Türk Ocakları Kurultayına Aksaray'ı temsilen Ankara Musiki Mektebi muallimlerinden Afet Hanım (İnan) ile muallim Mithat Şakir Beyler seçilmiştir. Afet Hanım Türkiye dışında Avrupa'da da tahsil görmüş aydın bir hanımefendi olduğu belirtilmiştir. Afet Hanım'ım bu seçime çok memnun kaldığı bildirilmektedir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 23 Nisan 1930: 5).

Türk Ocakları Kurultayının 24 Nisan 1930 tarihinde toplandığı haberi Aksaray Vilayet Gazetesinde haber edilmiştir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 Nisan 1930: 3.). Aksaray delegesi ve Musiki Muallim Mektebi Tarih Öğretmeni Afet Hanım, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın de hazır bulunduğu 28 Nisan 1930 tarihindeki oturumda söz alarak, Türk tarihinin eskiliğinden, Türk Milletinin kurduğu büyük medeniyetlerden bahseden bir konuşma yapmış ve Türk Ocakları Nizamnamesinin ikinci ve üçüncü maddelerinin açıklanması gerektiğini belirtmiştir. Medeniyetin menşesinde Türklerin yeri nedir ve ne olmalıdır? Sorusunun cevaplanması amacıyla kırk imzalı bir takrir vermiştir. Takrirdede, "Türk tarih ve medeniyetinin ilmi bir surette tetkiki için hususi ve daimi bir heyetin tekili" istenmiş ve bu doğrultuda Nizamnamenin 84. maddesine, "Merkez Heyeti, Türk tarih ve medeniyetini ilmi bir surette tetkik ve tettebbu eylemek vazifesiyle mükellef olmak üzere bir Türk Tarihi Heyeti tekil eder", şeklinde bir metin eklenmiştir. Türklüğün ulusal özgüvenini tekrar kazanmak ve Anadolu'yu Türk milli vatani olarak tespit etmek amacıyla Türk Ocağı bünyesinde oluşturulan "Türk Ocakları Türk Tarih Heyeti" 4 Haziran 1930 tarihinde ilk toplantısını yapmıştır (Akççek 2007: 20; Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 Nisan 1930: 3)¹.

"Türk Ocakları Türk Tarih Heyeti" yaptığı ilk toplantıda idare heyeti ve azalarını seçmiştir. Yapılan seçimlerde Türk Tarih Heyeti reisliğine Tevfik Bey, ikinci başkanlıklara ise Akçuraođlu Yusuf Bey ve Samih Rifat seçilmişler; kâtipliğe ise Reşid Galip Bey seçilmiştir. Azalıklara ise Aksaray Türk Ocağı delegesi Afet Hanım, Tevfik, Vasıf, Akçuraođlu Yusuf, Samih Rifat, Müze Müdürü Halil, Yusuf Ziya, Sadri Maksudi, Reşid Galip, Reşid Saffet, İsmail Hakkı, Ragıb Hulusi, Mükremin halil, Zakir Kadri ve Hamid Zübeyr seçilmişlerdir (Aksaray Vilayet Gazetesi, 11 Haziran 1930: 2).

"Türk Ocakları Türk Tarih Heyeti", Türk Ocakları'nın Cumhuriyet Halk Fırkasına intikal etmesi nedeniyle, 12 Mart 1931 tarihinde yaptığı toplantıda, hukuki bir temelinin kalmadığını belirterek yeni bir isim ve cemiyet altında yeniden teşekkül etmek için Hükümete müracaat etme kararı almıştır. Yapılan müracaat sonunda Heyetin ismi, "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" olmuş ve 26 Nisan 1931 tarihindeki toplantısını bu isim altında yapmıştır (Akççek 2007: 20; Aksaray Vilayet Gazetesi, 30 Nisan 1930: 3)².

Türk Ocakları 10 Nisan 1931 tarihinde Ankara'da son kez toplanmıştır. Yapılan toplantıda Türk Ocaklarının feshedilerek Cumhuriyet Halk Fırkasına katılma kararı almışlardır. Aynı gün alınan kara ile bütün mal varlığı Cumhuriyet Halk Fırkasına devredilmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası da 10-18 Mayıs 1931 tarihlerinde gerçekleştirdiği üçüncü olağan kongrede bu durumu onaylamıştır (sarınay 1994: 324).

¹ Ayrıca bkz. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/732/Karaduman.pdf?sequence=1>

² Ayrıca bkz. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/732/Karaduman.pdf?sequence=1>

Türk ocaklarının kapatılması ve Cumhuriyet Halk Fırkasına katılma kararı haberleri Aksaray Vilayet Gazetesi'nde haber konusu olmuştur (Aksaray Vilayet Gazetesi, 1 Nisan 1931: 1; Aksaray Vilayet Gazetesi, 8 Nisan 1931: 1; Aksaray Vilayet Gazetesi, 15 Nisan 1931: 1). Bütün yurttta olduğu gibi Aksaray Türk Ocağı'nın da alınan bu karar doğrultusunda feshedilerek Aksaray Cumhuriyet Halk Fırkasına katılmıştır.

Sonuç

Aksaray Türk Ocağı'nın 1924 tarihinde kurulmuş olması kuvvetli ihtimaldir. Ocak kurulduğu tarihten kapandığı 1931 tarihine kadar Aksaray şehrinin geliştirilmesi ve kalkınması için önemli vazifeler üstlenmiştir. Halkın eğitim-öğretim konusunda desteklenmesinde sağlık konusuna kadar muhtelif konularda halka destek olmuşlardır.

Ülke siyasetini ve yapılan inkılapları da yakında takip eden Aksaray Türk Ocağı'nın hem inkılaplara destek verdiği hem de milli günlerde gerekli kutlama etkinliklerini yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Ülke genelinde etkili olan isyan ve benzeri durumlarda da gerekli tepkiyi koyarak kalabalık mitingler tertip etmiştir. Ayrıca 1930 yılında Aksaray delegesi seçilen Afet Hanım'ın önerisi sonunda "Türk Ocakları Türk Tarih Heyeti" teşkil ettirilmiştir. Bu heyet 1931 tarihinde Türk ocaklarının kapanmasından sonra "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" ismi ile faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu cemiyet bugün Türk tarih Kurumu olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Kaynakça

Kitap ve Makaleler

AKÇİÇEK, Eren-KARAYAMAN, Mehmet, *Atatürk'ün Türk Ocaklarını Ziyaretleri ve Yaptığı Konuşmalar*, İzmir 2007.

BAYRAKTUTAN, Yusuf, *Türk Fikir tarihinde Modernleşme Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.

KARAER, İbrahim, *Türk Ocakları ve İnkılapları (1912-1931)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (Doktora tezi), Ankara 1989.

M. Hilmi, *Aksaray Tarihçesi*, Aksaray Vilayet Matbaası, Aksaray 1931, s. 54.

Nevzat Topal, "Topal, "Niğde Türk Ocağı'nın Kuruluşu ve İlk faaliyetleri (1924-1926)", *Turkish Studies*, 8/7 (Summer 2013), s. 655-670.

SARINAY, Yusuf, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları 1912-1931*, Ötügen, İstanbul 1994.

TEKELİ, Osman, *Aksaray Vilayeti Tarihi (1926-1933)*, Aksaray 2008.

TUNCER, Hüseyin, *Türk Yurdu (1911-1931) Üzerine Bir İnceleme*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.

Gazeteler

Aksaray Vilayet Gazetesi (sayıları)

3, 12, 22, 47, 48, 56, 57, 78, 80, 81, 98, 99, 113, 119, 142, 175, 176, 176, 213, 214, 225, 226, 227, 233.

Hakimiyet-i Milliye

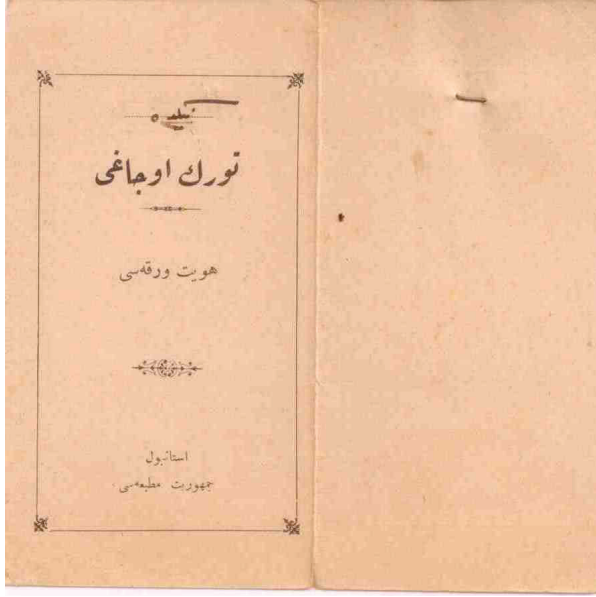
20 Teşrinievvel 1925, s. 1.

25 Teşrinievvel 1925, s. 1.

Elektronik Kaynaklar

<http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/732/Karaduman.pdf?sequence=1> (21.10.2016)

Ekler

Ek 1: Niğde Türk Ocağı Hüviyet Varakası (Dış Kapak)

Ek1: Niğde Türk Ocağı Hüviyet Varakası (iç Kapak) (Topal 2013: 668)

Resim 1: Aksaray Türk Ocağı Binası (Mustafa Fırat Gül'den temin edilmiştir)

Resim 2: Aksaray Kütüphanesi (Mart 1927’de Türk Ocağı genel Kurulunun yapıldığı bina) (Aksaray Vilayet Gazetesi, nr.12, s. 1)

Resim 3: Vali Ziya Bey (Türk Ocağı başkanı)

Resim 4: Tahrirat Müdürü Hilmi Bey (M. Hilmi 1931: 54)

Resim: Dr. Tahsin Bey (1931 Aksaray Türk Ocağı Başkanı)
(Aksaray Vilayet Gazetesi, 3 Haziran 1931: 1)

